

KUMAR

Uğur Demircan

- İlık başlayan ekimin yarısında hava birden bire soğudu. Hiç sevmediğim şeydir; yaz adamıyım. Bu yıl tatile de kaçamadım zaten. Dolabın arkalarından gri triko ceketimi bulup geçirdim sırtıma. Anahtar, cüzdan, akbil, toparlayıp çıktım. Biraz dolaşmaya ihtiyacım vardı. Gazeteye yazacak konu bulamamıştım zaten, onu aramaya çıktım desem yalan olmaz. Bazen kalabalıklarda dolaşmak, sahile inip balık tutanları kıpırtısız izleyen kedilerin arasına karışmak iyi geliyor.

Yol çalışmalarının da yönlendirmesiyle farklı bir güzergâh izledim o gün. Sahaflara kadar uzanıvermişim. Taş kemerli demir kapıdan geçmeyeli epey olmuş. Bugün biraz sakin galiba. Belki saattendir. Bir süre gezdirdim gözlerimi kitapların sırtlarında. Bu taraf, o taraf derken başımı bir sağa bir sola çevirerek boyun egzersizi de yapmış oldum.

Sahaf kitaplarının yeri bende ayrıdır. Çocukluğumda okuduğum kitapları tekrar okumak gibi bir şey. Sonra, eskidirler, yıpranmıştırlar ama bilirsiniz ki o kitabı kırk yıl önce başka biri daha okumuştur. Belki bambaşka bir şehirde bir insan evladı daha... Ne hayaller, ümitler içinde; kim bilir nasıl zorluklar arasında almıştır eline bu kitabı. Hangi yolculuklarda hangi fakir odalarda okumuştur aynı sayfalar. Birkaç damla gözyaşı bile değmiştir belki yapraklarına. Günün temposu içinde böylesi romantik, nostaljik duygularım da vardır benim işte!

Algılarımın mesleğimden kaynaklanan bir seçimi olsa gerek, eski bir gazetecinin anı kitabı geçti elime. “Ceride-i Tezvirât - Bir Muharririn Anıları” idi kitabın adı. Bin dokuz yüz elli dört basımı,

zaten ince olan kapağı iç sayfalarından daha perişan hâle gelmiş, yaklaşıklık yüz sayfalık bir kitap. Hani şu çok küçük puntolu, sık satır aralıklı, göz düşmanı eski kitaplardan. Şimdi aynı kitabı iki, üç yüz sayfa yaparlar.

Gazetenin adını şimdiye dek hiç duymadığımı düşündüm, çınar altındaki masalardan birine otururken. Çayımı söyleyip kitabı karıştırmaya başladım. Anılarını bölüm bölüm yazmış, her bölüme ilginç isimler vermişti yazar. Daha doğrusu kendi deyimiyle ‘muharrir’. Bu arada yazarın adı “K. Hasan” ile başlıyordu ama “B...” ile başlayan soyadı okunmuyordu. Kim bilir kimin yapıştırdığı bir bant tam oraya denk gelmiş, sökerken adamcağızın soyadını da alıp götürmüş olmalıydı. Kitapta, yazar veya yayınevi ile ilgili bilgi içeren başkaca bir sayfa da olmadığından kim olduğunu bilmem olası değildi.

Anılarını “Beyoğlu’nun En Çirkin Adamı” ya da “Mister Truman’ın Bizim Gazeteyi Okuması” gibi başlıkları olan kısa öyküler hâlinde yazmıştı kitaba. İçindekiler kısmı yoktu. Sayfaları atlaya atlaya geçtim, başlıklardan ilk anda dikkatimi çeken bir tanesiyle başladım okumaya:

“Bir Hikâye Bir Yalı Eder mi?

O sabah gazete, matbaadan çıkıp müvezzî çocuklara tevdi edildiğinde, hiç kimse bu nüshasının böyle büyük bir tantanaya sebebiyet vereceğini bilmiyordu. Maddi külfetler içinde zar zor neşredilebilen ceridemiz, muharrir ve muhabirlerin ücretinin hatta hammaliye yevmiyelerinin bile zamanında ödenemediği bir dar boğazda iken böyle bir tiraj kimsenin beklediği bir şey olmasa gerekirdi.

Bu istisnâi vaziyete ve kârilerin yüksek alâkasına sebep, köşesinde o güne kadar suya sabuna dokunmayan fıkralar neşreden ve haftalık ilâve olarak verilen mecmuanın birkaç sahifesinde kısa hikâyeler kaleme alan bir muharririn, o haftaki ilâvede -biraz da kontrol edilmeden- basılıvermiş yazıydı. Yazı ise, sütunda bir fıkra hacminde yer işgal eden, büyük harflerden ibaretti sadece!

Aralarında birer düz çizgi bulunan bu harfler -yazanın deyişine göre- bir hikâyeyi teşkil eden kelimelerin baş harfleriydi. Asıl bomba ise şuydu; hikâyeyi isabetli olarak tahmin eden kârilerden bir şanslı ferde boğaz sırtlarında bir yalı dairesi hediye edilecekti! Ayrıca ifade edildiğine göre bu hikâye, her hafta tefrik edilmek sureti ile cem’an sekiz nüshada tamama erecekti ve kârilerin iki ay zarfında bu sekiz kısmı da bilip müstakil bir hikâye olarak daktilo etmeleri ve gazetenin Bâb-ı Âli’deki Umum Müdürlüğüne postalamaları icab etmekteydi.

İlk hayret nidâsı, elbette böyle bir mükâfattan hiç haberi olmayan Yazı İşleri Müdürü Fehmi Bey'den geldi. Elli beşini geçen hafta aile içinde düzenledikleri modern bir merasimle devretmiş olan müdür bey, yarım kol ileriye doğru tuttuğu elindeki lüle taşından piposunun dumanı ile âdeta bir lokomotif gibi ilerledi, neredeyse kendisiyle aynı yaştaki göbeği ile masaları, sandalyeleri devire devire muhabir odalarını yıldırım gibi geçti ve bu canhıraş gelişi zaten beklemekte olan muharrir Sabgetullah Bey'in odasına daldı.

Aralarından hışımla geçen şeyin müdürleri olduğunu idrak etmekte geciken genç gazete memurları, bir yandan sandalyelerini yerden kaldırmaya ve masaları yine eski nizamına göre tertib etmeye çalışırken tecrübeli muharrir ve fıkracı Sabgetullah Bey'in odasından yükselen infiâli hem can kulağıyla dinliyor hem de müdür bey aniden odadan çıkıverirse diye dinlemiyormuş gibi bilâ kayd durmaya gayret gösteriyorlardı. Genç muharrirlerin en cevval olanı, konuşulanları yakından dinlemeyi ve arkadaşlarına nakletmeyi en azından mesleki fıtratının icabı telâkki etti ve tüm cesareti ile kapıya yaklaşır aralıktan içeriye bakmaya başladı.

Muharririn odasını, kış günü geniz yakıcı kükürtlü baca dumanları misali doldurup dışarı taşan kaba saba cümleler, muazzam bir kavganın koptuğu intibâını verse de içeride muarız hâlde olan yalnızca müdür bey idi. Muhabtabı; ayağa bile kalkmadan, mütebessim ve biraz da müstehzi bir ifadeyle kendisini dinliyor, Fehmi Bey'in tüm cümlelerini bitireceği, yorulup susacağı ânı bekliyordu.

- Ne yaptığınızı zannediyorsunuz siz beyim? Siz misiniz bu müessesenin sahibi? Siz misiniz Umum Müdürü? Mükâfat vadetmek de nereden icap etti? Hadi verilmek lüzum görüldü diyelim, yalâ dairesi nedir? Hulûsi Bey hazretleri kendisi bile yalâda ikâmet etmiyorlar! Kaç para bir yalâ, biliyor musunuz siz! Ne sanıyorsunuz siz kendinizi de kimseye sormadan, müsaadesiz, istişaresiz böyle bir yazı kaleme alıyorsunuz? Kim tasdik etti, kim dizdi, kim neşrettiyse bunu, tek tek hesap verecek, mes'ul tutulacaklardır!

Fehmi Bey, karşısından cevap gelmedikçe bir müddet devam etti bu ve buna benzer cümleleri sıralamaya, lâkin bir an geldi ki o da susup oturdu gördüğü ilk iskemleye. O susunca, Sabgetullah Bey de hürmetkâr bir ifade ile âheste izah etmeye başladı:

- Mîrim, ortalığı lüzûmundan fazla telâşa verdiğiniz kanaatindeyim. Bakın ecnebilerde yeni mülâhaza edilmekte olan bir husus vardır ki; bir eseri tenkîd eden çok olur amma gel gör ki tenkîd ettiğin kısmı düzeltiver yahut bir eser de sen vücûda getir desen kimse yanaşmaz. Hülâsa, bizimki de bu

içtimai hususiyete itibar ederek ortaya atılmış bir çeşit kumar olacak yani anlayacağınız azîzim, bu yazdığım harflerle başlayan bir hikâye nâmeve-cuttur!

Fehmi Bey az evvelki hâlet-i ruhiyesinden çıkmış, sinirden boncuk boncuk terleyen simâsına şimdi şaşkın bir edâ gelip oturmuştu. Bir lâhza düşün-dü:

- İyi de efendi, bunun müessesemize faidesi ne olacak?

Şimdi sesini yükseltme sırası Sabgetullah Bey'e gelmişti:

- Faide mi? Faide ne kelime efendim! Mucize kabilinden faidelerimiz olacaktı! Bu yazıya kârilerin rağbeti ile gazetemizin nicedir kaybettiği tiraj tekrar husûle geleceği gibi, matbuat âleminde daha evvel akla gelmemiş bir hamle yaptığı için Ceride-i Tezvîrât, umum entelijansiyanın ve edebî çevrelerin nazarında bir kat daha kıymetlenecek, şimdiye kadar hakkımızda müsbet bir tenkîdde bulunmamış o burnu semâda münekkidlerce takdir ve tasdik görecektir ve belki de neşriyat dünyasında âdetâ bir Rönesans, bir teceddüd meydana getirecektir! Bu hususta hiç endişe buyurmayınız rica ederim!

Hakikaten de Sabgetullah Bey'in iddia ettiği gibi oldu. Gazetemizin hem sair günlerdeki hem de bilhassa o kerameti kendinden menkûl harflerle dolu haftalık ilâvesinin yayımlandığı gündeki tirajı, gayr-ı kâbil-i inkâr bir şekilde yükselmişti. İlk üç hafta zarfında harflerden hikâye teşkil edebildiği iddiası ile bazı mektuplar gelmişse de idare heyetinin yaptıkları tetkikler sonucu bunların hepsinde de hatalar tesbit edilmiş, red cevapları yine gazete sütunlarından ilân edilmiş idi. Son haftaya girildiğinde patronumuz Hulûsi Bey bile gazetemize bizzat gelerek -ki kendisi pek sık gelmez idi- Yazı İşleri Müdürü Fehmi Bey ve Sabgetullah Beyleri tek tek ellerini sıkarak tebrik etti ve bizleri de hayırlı mesailer dileyerek onore etmiş oldu. Zât-ı âlilerinin bu ihsânı bizler için bir iftihar vesilesiydi elbette, lâkin memnuniyetimizin asıl membaı maaşlarımızın zamanında yatırılabilmesi olmuştu.

Bir gazetecilik hîlesi sonucu elde edilen bu satış muvaffakiyeti ilelebed sürmemişti bittabi. 'Hikâye yarışmasında birinciliği kazanan çıkmamıştır' minvalinde bir beyan ile mevzu kapatıldı ve kısa bir müddet sonunda da her şey eski hâle rücû etti. "Hikâyenin aslı ne idi?" diye yazan bazı münekkidlere ise cevap verme tenezzülünde bulunulmadı elbette. Bu sahate kumpanyanın bakiyesi, patronun yeni aldığı sekiz silindirli Amerikan otomobili ile Sabgetullah Bey'in Yazı İşleri Müdürlüğü'ne terfisi olmuştu. Eski Yazı İşleri Müdürümüz Fehmi Bey ise patronun sahibi bulunduğu

---

mensucat fabrikasına müdür tayin edilerek taltif edilmişti. Bizler ise tiraj sayesinde kısa bir müddet yükselen maişetimizin tekrar eski seviyesine inmesi ile neye uğradığını şaşırmış nefsimizle cebelleşmek mecburiyetinde kalmıştık.

Bugün üzerinde düşününce âdeta bir kumpanya piyesini andıran bu hatıra içinde bendenizin hangi rolde oynadığına gelince Sabgetullah Bey'in Fehmi Bey ile yaptıkları muhavereyi kapıdan dinleme cüretini gösteren o cahil ve cevval genç bendim efendim!

Mart 1952 – Kanlıca”

O gün kitabı okurken gülüp geçtiğim bu anının daha sonra bana yansıması şok edici olacaktı. Bu hilenin bir benzerini de ben yaptım gazetede ki köşemde! Aynı şekilde kimseye danışmadan ödül vadettim ben de. Neden yaptım, bilmiyorum. Umutsuz bir anımdı sanırım. Sonucuna gelince ertesi gün, o eski gazetede ki gibi tirajın artmasını ya da gazetede ki pozisyonunun yükselmesini beklemiyordum elbette ama kovulmak da planlarım arasında değildi!